

JAR 2022

V T Á K Y

ČASOPIS SLOVENSKEJ ORNITOLOGICKEJ SPOLOČNOSTI/BIRDLIFE SLOVENSKO

VÝROČNÁ
SPRÁVA
2021

Úvodník

Vážení čitatelia, milí členovia,

V tomto čísle časopisu vám prinášame prehľad činnosti našej organizácie v roku 2021. Som veľmi rád, že sa nám podarilo urobiť tak veľa pre vtáky a prírodu na Slovensku aj s vašou pomocou. Dúfam, že sa nám spolu bude dariť aj v nadchádzajúcom období.

Čo patrilo medzi úspechy predchádzajúceho roku? Tu je môj výber, ale rozhodne si prečítajte celé číslo, aby ste si urobili obraz sami. Veľmi ma teší, že naši dobrovoľníci nepoľavujú v zbere údajov o vtákoch a pravidelnom monitoringu v rôznych sčítacích programoch. Aj vďaka tomu sa údaje o tom, čo sa s populáciami vtákov na Slovensku deje, stávajú čoraz presnejšie. Na základe údajov vieme reagovať adekvátnou ochranou a návrhom zmeny politik. Odrazilo sa to napríklad v tom, že trendy populácií bežných druhov vtákov sú preukazné pre čoraz viac druhov a tým získavame presnejší obraz o ich stave. V roku 2021 sa u nás objavili aj nové druhy hniezdčov a výsledky krúžkovania priniesli zaujímavé rekordy.

Silnou stránkou SOS/BirdLife je praktická ochrana vtákov, biotopov a území. Aj rok 2021 priniesol mnoho pozitívnych výsledkov našej činnosti, a to ako v územiach, kde dlhodobo pôsobíme, od Vtáčieho raja - Senného, Poiplia, Oravy, Sysľovských polí a južného Slovenska, cez pravidelný manažment vtáčích ostrovov, hniezdnych stien, ochranu vtákov v mestách až po realizáciu malých členských projektov a aktivít pobočiek SOS/BirdLife Slovensko. V oblasti Enviropolitiky sme sa venovali najmä reforme poľnohospodárskej politiky, ochrane hlucháňa hôrneho či reforme národných parkov. Napriek pokračujúcej pandémie, sa nám podarilo zorganizovať obľúbené mapovacie a ochranárske tábory a aj iné akcie pre verejnosť. Za zmienku stojí aj to, že Ekovýchovný program Bocian má za sebou už 20 úspešných ročníkov.

A nakoniec som rád za všetkých všímavých ľudí, ktorým nie je osud prírody a vtákov ľahostajný a zapájajú sa v rámci svojich možností do našej činnosti. Nie je nám spolu jedno, čo sa s naším prírodným prostredím deje, a to by mohlo byť pre prírodu v konečnom dôsledku veľmi dôležité a prospešné. Ochrana prírody a vtákov je poslaním našej organizácie. Ďakujeme všetkým, ktorí akýmkoľvek spôsobom pomáhate k jeho napĺňaniu.

Rastislav Rybanič
člen výboru SOS/BirdLife Slovensko

Výskum a odborná činnosť 4

Sčítanie zimujúceho vodného vtáctva v roku 2021 | Zmeny v početnosti poľnohospodárskych druhov vtáctva na Slovensku v rokoch 2005 – 2020 | Bocian biely na Slovensku v roku 2021 | Stručný prehľad krúžkovania vtákov na Slovensku v roku 2021 | Faunistická komisia

Praktická ochrana 12

Rybár riečny – monitoring a praktická ochrana v roku 2021 | Prehľad početnosti hniezdiacich druhov čajok v roku 2021 | Vtáky v mestách | Chránené vtáčie územie Poipie v roku 2021 | Správy z Vtáčieho raja | Ochrana Sysľovských polí – posledného hniezdiska dropa a sokola kobcovitého na Slovensku – prvé hmatateľné výsledky v roku 2021 | Integrovaný manažment riečnych ekosystémov na južnom Slovensku | Otvorené hranice pre voľne žijúcu divú zver v Karpatoch | Aktivita projektu BirdTour | Malé členské projekty | Monitoring a podpora hniezdných možností pre plamienku driemavú (*Tyto alba*) v okrese Sobrance

Enviropolitika 30

Nová poľnohospodárska politika na Slovensku – šanca pre ubúdajúce poľnohospodárske druhy? | Správne konania, podnety a stanoviská za rok 2021

Envirovýchova 32

Členský servis a propagácia ochrany vtáctva

Financie a projekty 2021 34

Organizačné informácie, hospodárenie a projekty v roku 2021 | Hospodárenie v roku 2021 pre prírodu

V ROKU 2021 NÁS FINANČNE PODPORILI:

INTERREG V-A
SLOVENSKÁ REPUBLIKA
ČESKÁ REPUBLIKA

EURÓPSKA ÚNIA
EURÓPSKY FOND
REGIONÁLNEHO ROZVOJA
SPOLOČNE BEZ HRANÍC

ĎAKUJEME!

VTÁKY – jar 2022, ročník 17, číslo 1

Časopis Vtáky je pokračovateľom časopisu Vtáčie správy

Periodicita: štvrtročník

Vydáva: Slovenská ornitologická spoločnosť/BirdLife Slovensko

Adresa: SOS/BirdLife Slovensko, Želinská 4, 821 08 Bratislava 2

Kontakt: mobil: 0905 256 184 (BA), 0948029120 (MI)

e-mail: vtaky@vtaky.sk, internet: www.vtaky.sk

IČO: 30845521

č. účtu v tvare IBAN: SK39 0900 0000 0051 5203 1693

BIC (SWIFT): GIBASKBX

Vedúci redaktor: Štefan Benko

Redakčná rada: Štefan Benko, Miroslav Demko, Ján Gúgh,

Andrej Chudý, Matej Repel, Jozef Ridzoň

Grafická úprava: Grafické štúdio DUDOK – Ján Svetlík, www.dudok.sk

Litografia a tlač: Alfa print, s. r. o. MARTIN

Distribúcia: Alfa print, s. r. o. MARTIN

Evidenčné číslo: EV 3144/09

ISSN 1336-9962

Náklad: 1000 ks

Termín nasledujúcej uzávierky: 1. jún 2022

Termín vydania: marec 2022

Neprešlo jazykovou úpravou

Predná strana obálky: Skalariik sivý

foto: A. Chudý

Zadná strana obálky: Volavkovité vtáky

foto: A. Chudý, J. Svetlík

Integrovaný manažment riečnych ekosystémov na južnom Slovensku

Aktivity zamerané na realizáciu praktickej ochrany a manažmentu biotopov projektových lokalít Parížske močiare, Žitavský luh a Dolné Pohronie pokračovali v rámci projektu Life+ Integrovaný manažment riečnych ekosystémov na južnom Slovensku – RiverManagement aj v roku 2021 s cieľom vytvárania vhodných podmienok pre predmety ochrany území Natura 2000. V roku 2021 sme intenzívne ďalej pracovali na získaní všetkých potrebných povolení k realizácii plánovaných rozsiahlych revitalizácií riečnych ekosystémov.

Po ustálení situácie a rozsiahlych obmedzení v súvislosti s pandémiou koronavírusu sa v roku 2021 podarilo skompletizovať všetky potrebné štúdie, vyjadrenia a stanoviská k projektovým dokumentáciám k revitalizácii Parížskych močiarov a Žitavského luhu. Ku koncu roka bola podaná žiadosť o vydanie zlúčeného územného a stavebného povolenia na revitalizácie na Parížskych močiaroch. V prípade Žitavského luhu prebieha dvojstupňové povoľovanie. Územné rozhodnutie vydávané stavebným úradom a následne vodoprávne konanie okresným úradom v sídle kraja. Povoľovacie procesy a získanie všetkých potrebných stanovísk zaberajú v samotnej príprave revitalizácií enormný čas a úsilie. Blížiacim sa vydaním potrebných povolení boli zrealizované aj verejné obstarávania k realizácii revitalizačných prác. Práce na revitalizáciách by mali začať ku koncu roka 2022 a ukončené v prvej polovici roka 2023.

Popri administratívnej práci a vybavovaní všetkých povolení, prebiehajú v územiach systematické opatrenia na zlepšovanie priaznivého stavu biotopov. Rok 2021 ukázal opätovne pribúdajúcimi vzácnymi druhmi a stabilnými populáciami výberových druhov, že

implementované manažmentové opatrenia sú správne a ich prínos pre celkovú biodiverzitu v územiach rokmi narastá. Aké prekvapenia teda priniesla sezóna 2021 v projektových územiach?

Ku koncu zimy 2020/21 sme napriek veľmi miernemu rázu zimy a nedostatočnej vrstve vzniknutého ľadu na Parížskych močiaroch pokosili menšiu plochu „na ľade“ o výmere zhruba 1 ha okolo menšej zachovanej lagúny v severovýchodnej časti močiara. Tenká vrstva ľadu nedovoľovala pohyb strojmi, tak sme počas niekoľkých brigád skosili trstinu pomocou krovínorezov. Mechanizácia sa v území využila pri manažmente lúk okolo močiara a v močiari priamo pracoval na menších manažmentových zásahoch Truxor v spolupráci so Správou CHKO Dunajské luhy so zameraním na udržiavanie otvorených vodných plôch a odstraňovanie odumretej biomasy. Uvedené opatrenia prispeli napríklad k udržaniu hniezdovania volavky purpurovej v území v počte 2 až 3 páry. Zimná kosba trstiny a vytváranie mozaiky biotopov v homogénnom močiari pomáha v území aj bučiakom veľkém. Ich hniezdny výskyt v území nie je pravidelný a jeho hlas v jarnom období znie v území len v rokoch,

kedy sa zrealizuje vhodný manažment trstinových porastov, čo i len v malej miere. V území naďalej hniezdi najväčšia kolónia beluší veľkých na západnom Slovensku. V roku 2021 bolo napočítaných 114 párov pomocou leteckého snímkovania. Populácie ostatných druhov, ako je kaňa močiarna, chriast malý, trsteniarik tamariškový sa javia byť stabilné. Vzhľadom na nedostatok vhodných biotopov sú na tom v území horšie kačica chrapačka či bučiačik močiarny.

Na Žitavskom luhu sme aj v roku 2021 pokračovali prevádzkou farmy a prebiehal manažment lúčno-mokradňových biotopov pastvou a kosbou. Riadenie vodného režimu prebiehalo prostredníctvom existujúcich stavidiel v spolupráci so Slovenským vodohospodárskym podnikom. V jarnom období marec-apríl sa zrealizovali simulované záplavy. V máji po výdatných dažďoch došlo k prelievaniu ochranných hrádzí zregulovanej Žitavy a územie lúk bolo opätovne zaplavené, v ešte väčšej miere, ako počas simulovaných záplav v skorej jari. Voda je život a patrične sa hojnosť vody v území prejavila počas sezóny 2021 aj na populáciách a biotopoch v území. Rok 2021 bol na Žitavskom luhu úplne výnimočný z pohľadu zaujímavých výskytov. Na jar odštartoval sezónu vzácností cíbik stepný (*Vanellus gregaria*), ktorý sa objavil 29.3.2021 na bahnitých biotopoch v spoločnosti migrujúcich cíbikov chochlatých. Začiatkom mája potešil opätovný výskyt prieložníka stepného (*Glareola pratincola*) 6.5.2021 a na druhý deň rozjasnila upršané počasie krakľa belasá (*Coracias garrulus*). Oba druhy sa vyskytovali na pasienkoch, kde vyhľadávali potravu v blízkosti hospodárskych zvierat, čo podčiarkuje význam vhodne nastaveného pasenia v krajine s pozitívnym vplyvom na biotopy a úživnosť území pre hmyzožravé druhy vtáctva. Zaznamenaný bol opätovný výskyt (3. v území) hltavky chochlatej (*Bubulcus ibis*) dňa 4.8.2021 (Radovan Václav). Počas je-

sennej migrácie bol pozorovaný prieložník čiernokrídly (*Glareola nordmanni*), ktorý sa v území zdržiaval od 19.8.2021 (J. Gúgh, S. Sádovský) do 4.9.2021. Zo vzácnejších druhov bahniakov boli pozorované napríklad pobrežník hrdzavý (*Calidris canutus*), hvizdák malý (*Numenius phaeopus*), breháre čiernochvosté (*Limosa limosa*), ktoré sa v území zdržiavajú pravidelne aj počas hniezdného obdobia, šišily bocianovité (*Himantopus himantopus*), šabliarky modronohé (*Recurvirostra avosetta*) či kalužiaky červenonohé (*Tringa totanus*), ktoré na Žitavskom luhu aj hniezdia. Napriek záplavám v máji, kedy väčšina sťahovavých vtákov hniezdi, sa podarilo úspešne vyhniesť minimálne 1 páru kačice chrapačky (*Spatula querquedula*) so 7 mláďatami. Vhodný manažment biotopov v kombinácii s citlivým riadením vodného režimu, vytvárajú pre cieľové druhy ideálne podmienky na migráciu či hniezdenie.

V rámci CHVÚ Dolné Pohronie prebiehal v sezóne 2021 monitoring a menšie udržiavacie práce na hniezdných stenách včelárika zlatého. V rámci projektu sme zrealizovali celkovo výkupy pozemkov počas trvania projektu na výmere: 61,5507 ha (Parížske močiare = 44,691 ha, Žitavský luh = 16,5897 ha) a prenajatých od SPF 175,04 ha (Parížske močiare 119,93 ha a Žitavský luh 55,11 ha), ďalších 16,407 ha prenajatých od miestneho družstva a fyzických osôb. Celkovo v rámci projektu vlastníme alebo vystupujeme ako nájomca, užívateľ na rozlohe 243,3016 ha.

Nastávajúce obdobie nás čakajú veľké výzvy pri realizácii naprojektovaných revitalizácií a udržiavaní rozbehnutých manažmentových opatrení, ktorých zmysel sa z roka na rok pretavuje v prospech prírody.

Ján Gúgh

Foto: autor, A. Chudý, V. Macák, R. Václav

